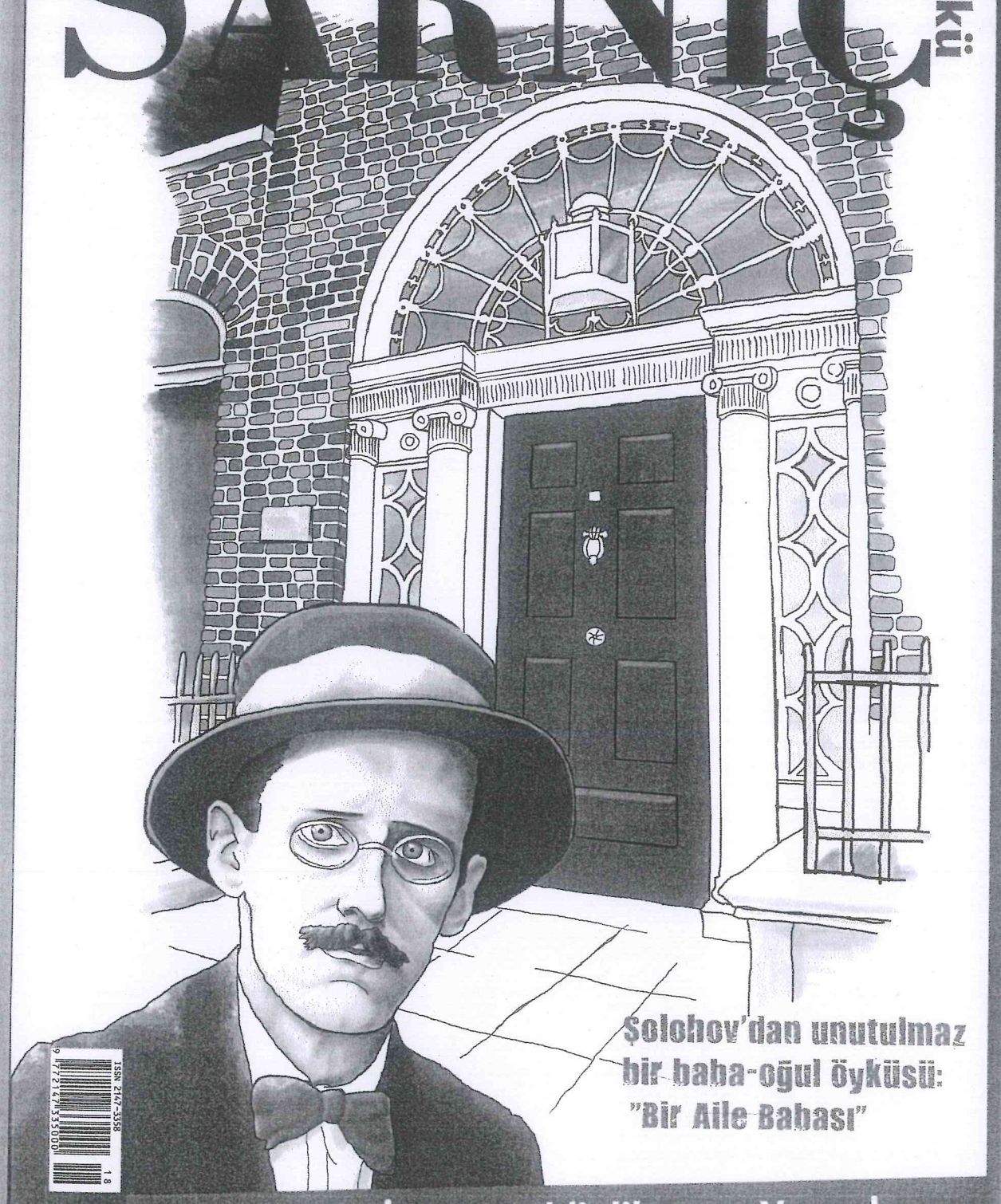
İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ · 18. SAYI ·TEMMUZ-AĞUSTOS 2014 · 10 ₺

SARNIÇ öyküleri 18

Şolohov'dan unutulmaz bir baba-oğul öyküsü: "Bir Aile Babası"

ODAK KİTAP: *Dublinliler* 100 Yaşında

ISSN 2147-3358

KEÇİ
İNADINA EDEBİYAT
e-dergi • Yaz 2014 • 1

İnadına edebiyat!

Edebiyat bir havuz problemine nasıl dönüşür? Bir çocuk için kitap fuarı ne ifade edebilir? İnsan bir kitabı neden yedi defa okumalı? Kant çocuklara anlatılabilir mi? Edebiyat insanı eğitmeli mi? Sahi, çanlar kimin için çalıyor?..

Keçi, edebiyat uğruna sorular sormak için yollara düştü. Üstelik, sokaklardan ve caddelerden değil, patikalardan ve uçurum kıyılarından sekerek kapınızı yılda sadece iki kez çalacak!

Baskı ve Cilt:
Özal Matbaası
Tel: 0212 565 25 99

SARNIÇ
öykü
İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ
18. Sayı
Temmuz - Ağustos 2014
ISSN: 2147-3358

Alakarga Yayınları
Adına Sahibi ve
Yazışleri Müdürü
SUAT DUMAN

Genel Yayın Yönetmeni
FARUK DUMAN

Editör
NESLİHAN
ÖNDEROĞLU

Grafik
ONUR AKSAKAL

Katkıda Bulunanlar
BİLLUR ŞENTÜRK
GİZEM KARA
SİBEL ERGÜL
KADİRE BOZKURT
DERYA SÖNMEZ
NİLÜFER İLKAYA

Yayıncı sertifika No: 24365

Yayın Türü

Yerel Süreli Yayın

Yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir. Gönderilen yazılar yayımlansın yayımlanmasın, iade edilmez.

Abonelik için belirtilen banka hesabına Alakarga Sanat Yayınları adına 60 ₺ yatırdıktan sonra sarnicoyku@gmail.com adresine bilgi notu gönderiniz.

Banka Hesap No
Akbank Bahariye Şubesi 1411018
IBAN:

TR230004600141888000001018

Yıllık Abonelik Bedeli: 60 ₺
Alakarga Sanat Yayınları Yapım ve Dağıtım Tic. Ltd. Şti.
Keçecipiri Mah. Çamlıca Sok. No: 3/A
Beyoğlu/İstanbul
Tel: +90 533 667 05 17
sarnicoyku@gmail.com

Baskı ve Cilt:
Özal Matbaası
Tel: 0212 565 25 99

73
yat

bu sayıda

2 / **Aptülika** *Mâmâfih*
4 / **Billur Şentürk** *Dip~notlar*

ODAK KİTAP

Dublinliler
8 / **Efnan Dervişoğlu** *Dublinliler: James Joyce'un Dublin'i İnşası*
13 / **Emre Karacaoğlu** *Özelde Evrensellik ve "An"da Zamansızlık: James Joyce'un Dublinliler'i*
16 / **Nilüfer İlkaya** *Joyce'un Gözüyle...*
22 / **Florence L. Walz** *Joyce'un Dublinliler'inde Felç Örüntüsü: Özgün Yapısal Çerçeve Üzerine Bir İnceleme*
32 / **Yasemin Yazıcı** *Yabancının Gezi Düşleri LİFFEY'nin Günışığı Hayaletleri*

ÖYKÜ

44 / **James Joyce** *Arap Pazarı*
50 / **Murat Özyaşar** *Yan*
56 / **Neslihan Önderoğlu** *Suyun Altındaki Kız*
59 / **Hakkı İnanç** *Kaçak Av*
62 / **Onur Çalı** *Bütün Gelinler Birbirine Benzer*
63 / **Ayça Erkol** *Salıncak*
67 / **Barış Acar** *Hürriyetten Az Beri*
68 / **Çiyil Kurtuluş** *Ay'ın Yuvarlak Yüzü*
74 / **Kerem Aslan** *Aziz Bey Ve Serçeler*
85 / **Ceren Ünlü** *Mavi Kuş*
89 / **Nazmi Bayrı** *Garda*
93 / **Emirhan Burak Aydın** *Nihayetler Kitabı*
97 / **Misli Baydoğan** *Seyyale'nin Kaderi*
103 / **İltür Acarsel** *Kar Tanesi Kutusu*
105 / **Harun Kapan** *Sevi*
108 / **Kemal Çavuş** *White Panthers*
113 / **Mihail Şolohov** *Bir Aile Babası*
120 / **Anne Charnock** *Memleket Hasretine Bir Çare*
124 / **Heiner Muller** *Rüya Metni. Rejisörlerin Gecesi*

ÖYKÜ ÜSTÜNE

128 / **Margaret Atwood** *Yön Tayini*
136 / **Aydın Şimşek** *Hız Bir İdeolojidir / Metin Hıza Karşıttır*

ÖYKÜ VİTRİNİ

Kapak resmi: Aptulika

https://www.facebook.com/SarnicOyku
https://twitter.com/sarnicoyku

Odak Kitap
Dublinliler

Dublinliler: James Joyce'un Dublin'i İnşası

Efnan Dervişoğlu

"İrlandalılar Avrupa'nın zencileridir. Dublinliler İrlanda'nın zencileri ve kuzey bölgesinde oturanlar da Dublin'in zencileridir." Senaryo ekibinde de yer alan Robert Doyle'un romanından uyarlanan *The Commitments*'i (1991) ne zaman izlediğimi hatırlamasam da Alan Parker'ın yönettiği filmde geçen bu sözü hiç unutmadığımı söyleyebilirim. Heinrich Böll'ün *İrlanda Güncesi*'yle pekişen, İrlanda doğumlu şair ve yazarlara ait ne varsa biriktirmekle süren bir merak geliştiren film izleyicisi için, arkadaşlarıyla birlikte Dublin'de bir müzik grubu kurmaya çalışan Jimmy'nin bu sözü pek anlamlıdır çünkü.

Ülkemizde daha çok İngiltere karşısındaki mücadelesiyle bilinen İrlanda, Avrupa'nın en çok göç veren ülkesi aynı zamanda. Büyük kıtlık yılları, 1914'teki Paskalya Ayaklanması, İrlanda Bağımsızlık Savaşı (1919-1921), IRA'nın mücadelesi, hem tarihini hem de sanat yapıtlarını etkilemiş; Frank McCourt'un, aynı adla sinemaya da uyarlanan ve kendisine Pulitzer ödülü kazandıran otobiyografik anlatısı *Angela'nın Külleri* (1996), bağımsızlık savaşının siyasî önderi Michael Collins'ın yaşamını konu alan ve İrlandalı yazar Neil Jordan'ın yönettiği *Özgürlüğün Bedeli / Michael Collins* (1996) hemen akla geliverenler. İrlanda'nın dünya edebiyatına kazandırdığı sayısız isim var: Jonathan Swift, Bram Stoker, W. B. Yeats, Samuel Beckett, Sean O'Lasey, Liam O'Flaherty, Joseph O'Connor, Colm Tóibín, Meave Binchy, bu isimlerden sadece birkaçı. James Joyce'un ise ayrıcalıklı bir yeri var kuşkusuz. *Ulysses*'i Türkçeye çeviren, bir de *Ulysses* Sözlüğü hazırlayan Nevzat Erkmen, İrlandalıların "James Joyce'u ve onun 'Ulysses'ini, uluslarının handiyse bir numaralı yazın-kültür ve kültür turizmi olayı, markası"[1] kıldıklarını söyler. "Edebiyatta modernizmin yaratıcısı", "modern romanın kurucusu" olarak anılan James Joyce için de İrlanda'nın özellikle de Dublin'in, yapıtını ele geçiren; doğrusu ona ruhunu üfleyen bir yanı var.

1. Nevzat Erkmen, "Dublin Pubları", *Kitap-lık*, S. 82, Nisan 2005, s. 78.

Doğup büyüdüğü ve kökleriyle bağlı olduğu Dublin'i sanatçı olmak için terk eden Joyce'un, hep eleştirel baktığı ve çok az güzellik bulduğu Dublin'le arasında, onu yazıp anlatması biçiminde süren bir ilişki olduğu söylenebilir. İlk bakışta yadırgatıcı gibi görünse de yaşamayı reddettiği bir kenti bunca ayrıntılı yorumlayışında ve nesnelliğinde, bu uzaktan bakışın etkisi yadsınamaz. *"Ben her zaman Dublin hakkında yazdım (...); çünkü Dublin'in kalbine ulaşabilirsem, dünyanın bütün kentlerinin kalbine ulaşabilirim,"*[1] der.

Nora Barnacle Joyce'a yazdığı 22 Ağustos 1909 tarihli mektubunda, *"Dublin beni hasta, hasta, hasta ediyor. Başarısızlık, hınç ve mutsuzluk kenti"* diyen Joyce, 11 gün sonra yine Dublin'den ve yine Nora'sına yazdığı mektupta, *"Dublin tiksinilecek bir kent, bana göre çok fazla iğrenç. O kadar tiksindim ki yiyemiyorum,"*[2] diyecek kadar sevgisiz görünür.

1916'da yayımlanan ve otobiyografik niteliği yanında ilk romanı olma özelliğini de taşıyan *Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi*'nde gençliğine, eğitim yıllarına uzanan yazar, kendi yaşadıklarını romanın kahramanı Stephen Dedalus'ta yeniden kurgulamış; diyaloglarda konuşanın, Stephen mı yoksa Joyce'un kendisi mi olduğu sorusuyla da okuru baş başa bırakmıştır. Söz, Dublin ve İrlanda'dan açılınca Stephen'ın, *"Bu ülkede bir adamın ruhu doğunca uçmasını önlemek için ağlar atıyorlar üstüne. Sen bana ulusçuluğun, dilin, dinin sözünü ediyorsun. Bense bu ağlardan kurtulmaya çalışacağım,"* deyişi akla gelmekte. Stephen'ın; arkadaşı Davin'in piposunun külleriyle meşgul olmasına yol açan karşı çıkışları, *"İrlanda kendi yavrularını yiyen o kocamış dişi domuz,"*[3] benzetmesiyle doruğa ulaşır; ülkesine karşı soğuk ve katıdır. Başkaldırısını, ondan uzakta yaşama eylemine dönüştürmesini kolaylaştıracaktır bu ve Joyce 21-22 yaşlarından itibaren yurt dışında yaşasa da hep Dublin'i, İrlanda'yı yazacaktır.

Bu yıl 100 yaşına ulaşan *Dublinliler*'i (*Dubliners*) 1905'te tamamlar James Joyce; ancak kitabın yayımlanması 1914'te, nice tartışmadan, yazışmalardan sonra gerçekleşir. Joyce, yayıncının İki Çapkın öyküsünü basmayı reddederek *Suretler*'in kenarına çıkmalar yapması üzerine Grant Richards'a yazdığı 5 Mayıs 1906 tarihli mektupta şöyle der: *"Amacım ülkenin ahlak tarihi ile ilgili bir bölüm yaratmaktı ve Dublin'i seçtim çünkü bu kent bana felcin merkezi gibi geldi. Ayrımsız olarak halka onun dört gözünü göstermeye çalıştım; çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve günlük yaşam. Öyküler bu düzende sıralanmıştır. Büyük oranda vicdanlı bir anlayışla ve bu sonucu değiştirmeye çalışacak birinin, ne gördüyse ve ne duyduysa daha fazla bozabilmesi için çok cesur olması gerektiğine inanarak yazdım. Bundan daha fazlasını yapamam. Yazdıklarımı değiştiremem."*[4]

Nurdan Sumer, 1979 tarihli bir ya-

1. Bernard McCabe-Alain Le Garsmeur, *Reflections of Ireland*, Little, Brown and Company, Londra 1993, s. 8.

2. James Joyce, *Sanatçının Mektupları* (Çev. Kudret Emiroğlu), İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 1991, s. 92,94.

3. James Joyce, *Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi* (Çev. Murat Belge), 5. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul 1994, s. 219-220.

4. James Joyce, *Sanatçının Mektupları* (Çev. Kudret Emiroğlu), İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 1991, s. 60.

zısında –o tarihte ne *Dublinliler* ne de *Ulysses*[1] Türkçeye çevrilidir– alıntıda da geçen *"felç"* sözcüğünün Joyce için *"özel bir anlamı"* olduğunu vurgular ve yazarın *"bu sözcükle ülkesinin içine düştüğü kısır döngüyü anlatmaya"* çalıştığını belirtir.[2] Nitekim Richard Ellmann da Joyce biyografisinde; *Dublinliler*'in ilk öyküsü *Kızkardeşler*'i örnek göstererek öyküdeki *"Papazın felçli olmasını tüm İrlanda'nın tutulduğu 'çıldırmış bir toplumun genel felç hali'nin semptomu yapar. İrlandalılar oradan oraya hareket etmiyorlardı, yerlerinde çakılıp hızla çürüyorlardı. Joyce papazın kişiliğinin, değişik tanıkların anlatımları aracılığıyla kendiliğinden ortaya çıkmasını sağlar,"* demektedir.[3] Murat Belge de *Dublinliler*'in Türkçe çevirisi için yazdığı önsözde, *"Kitap boyunca (aslında Joyce'un eserleri boyunca) değişik şekillerde tekrarlanacak olan simgeleri yerli yerine koymaktadır. Bunların başında tutsaklık ve felç simgeleri gelir. Joyce'un gözünde taşralı İrlanda'nın insanlarını mahkûm ettiği durum budur,"* der.[4]

Yazıldıktan nice sonra bir kitapta buluşan öykülerin ilk üçü çocukluğa ilişkindir; kitapta, Joyce'un sözünü ettiği diğer dönemler ve günlük yaşam üstüne de dörder öykü yer alır. Öykülerdeki tematik ortaklığa değinen Belge'nin deyişiyle, *"Her biri ayrı ayrı okunabildiği halde, kitabın bütünü neredeyse bir roman gibi tasarlanmıştır denebilir. 'Dublinli olma' gibi bir tema çerçevesinde bakıldığında bu özellik çarpıcıdır."*[5]

Joyce'un, *Dublinliler*'de, kişilerinin çoğunu *"akrabalara ya da tanıdıklara"* dayandırdığını söyleyen John Gross, diğer öykü kişilerinin de *"Dublin'de kalmış olsaydı kendisinin oluşturabileceği kişiliğin kimi yansımalarını"* sergilediğini belirtir: *"Nietzsche'ci saplantıları olan nevrotik Duffy, düş kırıklığına uğramış ozan Little Chandler, parazit Lenehan, katı Martin Cunningham, evlilik tuzağına kıstırılmış memur Doran, bu kişiliklerin hepsi değişik biçimlerde, yolundan çıkmış bir James Joyce'u anımsatırlar. Ama bu gerçek Joyce'un onlara özel bir şefkatle yaklaşmasına neden olmaz. Onlar Joyce'un sıyırıp üzerinden atmaktan hoşnut olduğu kişilikleridir ve içinde bulundukları çevrede yaşamın batağına gömülürler."*[6] Stephen Dedalus'taki kararlılığı gösteremeyenleri, çekip gitmek yerine kalmayı seçenleri buluşturan bu "batak", Dublin'dir, kentin temsil ettiği İrlanda'dır.

Tutkuları boğan, gelişip serpilmeye izin vermeyen bir Dublin çıkarır karşımıza Joyce. *Bir Karşılaşma*'da macera hevesine kapılan okul kaçkını çocukların karşılaştığı sapık adam, özgürlük isteğini törpüleyen bir sembol niteliğindedir. Denizci sevgilisiyle Buenos Aires'e kaçmayı planlayan Eveline, kardeşlerini; hatta ona kötü davranan babasını düşünerek son anda gemiye binmekten vazgeçer (*Eveline*). *Küçük Bir Bulut*'ta, yazdığı şiirleri paylaşabileceği küçük bir çevreyle yetineceği-

1. Türkçede *Dublinliler*, ilkin 1987'de; *Ulysses* ise 1996'da yayımlanmıştır.

2. Nurdan Sumer, "James Joyce ve İrlanda", *Batı Edebiyatları Araştırma Dergisi*, S. 1, Bahar 1979, s. 37.

3. Richard Ellmann, *James Joyce / Hayatı ve Eserleri* (Çev. Zafer Avşar), Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2012, s. 199.

4. James Joyce, *Dublinliler* (Çev. Murat Belge), 8. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2000, s. 6.

5. A. g. e., s. 5.

6. John Gross, *Joyce* (Çev. Suğra Öncü), Afa Yayınları, İstanbul 1989, s. 38.

ni düşünüp çıkmamış kitabının tanıtım yazılarını hayal eden Küçük Chandler de evlilik bağıyla bağlanmıştır, yeteneklerine uygun olmayan bir işte çalışmaktadır:

"(...) Su götürür yanı yoktu bunun: başarıya ulaşmak için gideceksin buradan. Dublin'de hiçbir şey yapamazsın. Girattan Köprüsü'nü geçerken nehrin aşağısındaki rıhtımlara baktı, bodur, zavallı evlere acıdı. Bir serseri çetesini andırıyorlardı, nehir kıyısına gelip omuz omuza oturmuşlar; pejmürde paltoları kir ve kurum kaplı, günbatımının panoraması karşısında şaşkına dönmüş bir durumda gecenin ilk ayazının gelip onları dürtmesini bekliyorlar sanki, kalkınıp bir yerlere yollanmak üzere."[1]

Başarıya ulaşmanın Dublin'den gitmekle mümkün olacağına inanan Chandler, bu yönüyle olduğu gibi sanatçı kişiliğiyle de Joyce'un ve kahramanı Stephen'ın uzağında değildir. Gördüğü manzara ise izlenimci bir bakışın ürünüdür. *"Karanlık ve nemli bahçeler"*, *"somurtkan ve hortlağımsı malikâneler"*, *"yıkık dökük evler"*, *"külrengi akşamlar"* gibi tamlamalarla örülü sayısız betimlemede Dublin kasvetli ve boğucudur; kentin çepeçevre kuşattığı insanlar, kısırılmışlık içindedir; *"sokak lambalarının cılız fenerleri"*, *"karanlık ve çamurlu yollar"*, uzağı göremeyen, bulundukları yerde çakılıp kalan İrlandalıların "tutsak" ve "felçli" yanlarına ışık tutmaktan, ilerlemelerini sağlamaktan acizdirler.

John Gross'un deyişiyle *"'Dubliners' her şeyden önce bir yadsıma yapıtıdır. Asık yüzlü ya da hantal, bayağı ya da bedbin bu yurttaşlar ortalıkta boşu boşuna dolanıp dururlar; meyhanelerde birbirine ısmarladıkları içkiler hep aynı şeylerin tekrarıdır. Tam anlamıyla trajik denilebilecek şeyler olmadığı gibi umutlandırıcı ya da coşturucu bir şey de olmaz, her yanda ucuz alçalmanın izlerine rastlanır."*[2] Bernard McCabe de, *"Dublinliler'de, Joyce'un nesnel gözü kentin tekdüzeliğine ve miskinliğine uzanır; kulağı da yurttaşlarının konuşmalarındaki sıradanlığı ve boşluğu yakalar,"*[3] ifadesinde bulunur.

Dublinliler'de aile içi iletişimsizlikler, çevrenin baskıcı niteliği, koyu milliyetçilik, dar görüşlülük yanında dinsel öğretilerin devamlılığı da eleştirilen bir unsur olarak karşımıza çıkar. Özgür düşüncenin gelişmesine imkân yoktur Dublin'de. Özellikle *Arınma* öyküsünde bu atmosferin etkileri belirgindir. Katolik ve Protestan çatışmasının izlerine rastlanır. *Pansiyon*'da, hukukî yollara başvurulması gereken konuları bile papazların çözüme kavuşturduğu görülür; Mr. Cunnigham'ın, *"İrlanda papazları bütün dünyada saygıyla anılır"*[4] deyişi boşuna değildir. İrlandalıya hâkim olan kuşatılmışlık duygusundan ve her türlü baskıdan kurtulmak için İrlanda'yı terk etmek gereklidir, Joyce'un yaptığı gibi. *Dublinliler*'in bunu dile getirdiği söylenebilir.

Westland River, Kingbridge istasyonları; North Ricmond, Nassau, Marlborough ve daha pek çok sokak; O'Connell, Chapelizod köprüleri, Joyce'un Dub-

1. James Joyce, *Dublinliler* (Çev. Murat Belge), 8. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul 2000, s. 80.

2. John Gross, *Joyce* (Çev. Suğra Öncü), Afa Yayınları, İstanbul 1989, s. 38.

3. Bernard McCabe-Alain Le Garsmeur, *Reflections of Ireland*, Little, Brown and Company, Londra 1993, s. 10.

4. James Joyce, *Dublinliler* (Çev. Murat Belge), 8. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul 2000, s. 171.

lin'den yansıttığı yığınla görüntü, öykülerin mekânsal boyutunu oluşturmanın ötesine geçerler. Joyce'un *"domuz kellesi varilleri"*ni, *"pancurları kapalı evler"*i, *"dört köşe duran İzmir incirleri"*ni kaçırmayan bakışı, Dublin'i başköşeye oturtur. Anlatılan, Dublin'den aktarılan yaşam kesitleri değildir sadece; insanı, doğası ve günlük yaşamı ile Dublin'in kendisidir. Bu anlatışta, ayrıntıların betimlenmesi önemli yer tutar. *"Erikli kekiņ üstündeki badem şekerli tabaka"*dan öykü kişisinin otobüste karşılaştığı adamın bıyıklarına kadar her şey, bütün bu ayrıntı çokluğu, insan-mekân etkileşiminin edebiyattaki yansımasına en iyi örneklerden birini oluşturur.

Dublinliler bize, Joyce'un; doğup büyüdüğü kentten ne kadar uzaklaşırsa uzaklaşsın kopamadığını, yazdıklarında döne döne hep Dublin'i, kentin insanlarını, mekânlarını anlattığını gösterir. Çocukluğun kentini anlatmak, bir anlamda kendini anlatmaktır çünkü. Joyce'un *Dublinliler*'de yaptığı da budur. ■